

DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2025.2.2>
УДК 339.92:061.1ЄС (477)

Микола Артемович ЗАЄЦЬ

к.е.н., доцент кафедри, Одеський національний економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0495-7400>
e-mail: mikolazaets@gmail.com

Костянтин Сергійович МЕЛЬНИК

викладач, Одеський національний економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-6946-8846>
e-mail: kostya.melnik.00@gmail.com

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

У статті досліджено актуальні аспекти підвищення ефективності міжнародних економічних відносин між Україною та Європейським Союзом. Проаналізовано вплив Угоди про асоціацію, зони вільної торгівлі, інвестиційного співробітництва та цифровізації на розвиток двосторонніх економічних зв'язків. Окреслено основні виклики, зокрема геополітичні ризики, економічну нестабільність та необхідність післявоєнного відновлення України. Застосовано системний підхід, порівняльний аналіз, економіко-статистичні методи, SWOT-аналіз та метод експертних оцінок. За результатами дослідження розроблено рекомендації з оптимізації механізмів співпраці для забезпечення стійкого економічного розвитку України в європейському інтеграційному просторі.

Ключові слова: міжнародні економічні відносини, Україна, Європейський Союз, інтеграція, економічна ефективність, інвестиції, торгівля, цифровізація

ВСТУП

Територія, на якій знаходиться сучасна Україна, завжди відігравала помітну роль в зовнішній торгівлі з країнами Європи. За часів Київської Русі, як і за козацької доби, значний обсяг товарів надходив до Європи та інших країн світу. Значну роль в зовнішній торгівлі відігравали українські землі, які входили до складу російської та Австро-Угорської імперії. УРСР у складі радянського союзу мала потужні зовнішньоторгівельні зв'язки з країнами Варшавського договору, котрі згодом майже в повному складі перейшли до ЄС. Такі міжнародні зв'язки мали заполітизований характер, тобто переслідували передусім економічну підтримку країн сателітів.

У сучасних умовах глобалізації та інтеграційних процесів стратегічний вектор розвитку України спрямовано на поглиблення міжнародних економічних відносин з ЄС. Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, імплементація положень зони вільної торгівлі, а також активна участь в європейських програмах співробітництва стали визначальними чинниками формування нової моделі економічної взаємодії.

Водночас ефективність двосторонніх економічних відносин значно залежить від низки факторів, зокрема адаптації вітчизняного законодавства до норм ЄС, гармонізації регуляторної політики, підвищення конкурентоспроможності українського бізнесу та розширення доступу на європейські ринки. Сучасні виклики, зокрема економічна нестабільність, збройна агресія РФ та необхідність післявоєнного відновлення України, потребують комплексного перегляду підходів до міжнародного економічного співробітництва.

МЕТА статті – аналіз актуальних аспектів підвищення ефективності міжнародних економічних відносин між Україною та ЄС, ідентифікація ключових перешкод та визначення шляхів їх подолання. Особливу увагу приділено питанням торговельної політики, інвестиційного співробітництва, цифровізації економічних процесів та

впливу геополітичних змін на стратегічні перспективи економічної інтеграції.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У дослідженні застосовано комплекс методів наукового аналізу, зокрема метод системного підходу для вивчення взаємозв'язків між Україною та ЄС у сфері економіки, порівняльний аналіз для зіставлення динаміки торговельно-економічного співробітництва, економіко-статистичні методи для оцінювання основних макроекономічних показників та тенденцій розвитку двосторонніх відносин, а також метод SWOT-аналізу для виявлення сильних і слабких сторін економічної інтеграції України з ЄС. Крім того, застосовано метод експертних оцінок, що дав змогу сформулювати обґрунтовані висновки з перспектив підвищення ефективності міжнародних економічних відносин.

РЕЗУЛЬТАТИ

ЄС залишається найбільшим торговельним партнером України, і його частка в загальному товарообігу країни перевищує 40% [1]. З моменту підписання Поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (DCFTA) товарообіг між сторонами зріс на понад 50%, що свідчить про активне залучення України до європейського ринку [2]. Основними статтями експорту залишаються аграрна продукція (зернові, олія, м'ясо), чорні та кольорові метали, продукція машинобудування, деревина та вироби з неї [3]. Натомість імпортом з ЄС складається з продукції хімічної промисловості, транспортних засобів, електроніки та фармацевтичної продукції.

Попри зростання обсягів експорту, Україна стикається з проблемою низької частки продукції з високою доданою вартістю, що обмежує можливості для довгострокового розвитку економіки [4]. Крім того, технічні бар'єри у торгівлі, зокрема вимоги до сертифікації української продукції відповідно до стандартів ЄС, створюють додаткові труднощі для українських підприємств [5]. Важливим завданням є гармонізація технік-

ного регулювання та розширення доступу українських виробників до європейського ринку шляхом усунення митних і нетарифних обмежень.

Логістична інфраструктура є ще одним критичним фактором у розвитку міжнародних економічних відносин. Через блокаду морських портів, спричинену війною, український експорт вимушено переорієнтувався на сухопутні маршрути через Польщу, Румунію, Словаччину та Угорщину [6]. Це призвело до значного зростання вартості перевезень і створило додаткове навантаження на залізничну та автомобільну інфраструктуру. Одним з можливих шляхів вирішення цієї проблеми є активна інтеграція України до європейської транспортної мережі TEN-T, яка передбачає модернізацію залізничних сполучень, будівництво нових логістичних центрів та оптимізацію митних процедур [7].

ЄС також є найбільшим джерелом прямих іноземних інвестицій в Україну. За даними НБУ, обсяг ПІІ з країн ЄС у 2023 р. перевищив 25 млрд дол. США [8]. Основними галузями інвестування стали фінансовий сектор, енергетика, промислове виробництво та агропромисловий комплекс. Однак темпи залучення нових інвестицій залишаються низькими через високі ризики, пов'язані з війною, корупцією та нестабільністю правового середовища [9].

Одним з важливих напрямів покращення інвестиційного клімату є створення механізмів страхування військових ризиків для іноземних компаній, що дасть змогу підвищити довіру інвесторів до українського ринку. Крім того, необхідне подальше реформування судової системи та вдосконалення системи державного регулювання для спрощення умов ведення бізнесу. Залучення міжнародних фінансових установ, таких як Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) та Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), є ключовим для підтримки стратегічних інвестиційних проєктів.

Цифрова трансформація також відіграє важливу роль у процесі європейської інтеграції України. Україна здійснила значні кроки у напрямі інтеграції в Єдиний цифровий ринок ЄС, зокрема через адаптацію законодавства у сфері кібербезпеки, електронного управління та захисту персональних даних відповідно до стандартів GDPR [10]. Україна активно співпрацює з ЄС у рамках програм Horizon Europe та Digital Europe, що відкриває нові можливості для розвитку ІТ-індустрії та цифрових послуг.

Водночас залишається низка викликів, пов'язаних з необхідністю покращення цифрової інфраструктури, зокрема розширення доступу до широкопasmового Інтернету в сільських регіонах [11]. Додаткової уваги потребує розвиток систем кібербезпеки, оскільки Україна регулярно стає об'єктом кібернетичних атак [12]. Додаткової уваги потребує розвиток систем кібербезпеки, оскільки Україна регулярно стає об'єктом кібернетичних атак з боку РФ. Інвестиції у сферу штучного інтелекту, хмарних технологій та фінансових технологій (fintech) можуть стати рушійною силою цифрової трансформації України та сприяти її інтеграції у глобальну цифрову економіку.

Важливим аспектом є проведення інституційних реформ, спрямованих на адаптацію регуляторного середовища до європейських стандартів. Це включає вдосконалення антикорупційної політики, підвищення прозорості державного управління та ефективність імплементації правових норм ЄС. Враховуючи перспективи повноправного членства України в ЄС, необхідно при-

швидшити процеси гармонізації законодавства та забезпечити ефективну імплементацію зобов'язань, передбачених Угодою про асоціацію.

ВИСНОВКИ

Розвиток міжнародних економічних відносин між Україною та ЄС є стратегічно важливим для забезпечення довгострокового економічного зростання та інтеграції України в європейський економічний простір. Аналіз ключових аспектів співпраці показує, що, попри позитивні тенденції у сфері торгівлі, інвестицій та цифрової трансформації, є низка викликів, які потребують вирішення для підвищення ефективності економічної взаємодії.

ЄС залишається основним торговельним партнером України, на який припадає понад 40% загального товарообігу. Лібералізація торгівлі в межах зони вільної торгівлі сприяла зростанню експорту української продукції, особливо в аграрному секторі та промисловості. Водночас є певні структурні дисбаланси, пов'язані з тим, що значну частину експорту орієнтовано на сировинні товари, тоді як частка продукції з високою доданою вартістю залишається відносно низькою.

Для активації інвестиційної діяльності необхідно створити сприятливі умови для іноземних інвесторів, зокрема через запровадження механізмів страхування військових ризиків, спрощення дозвільних процедур, а також поглиблення співпраці з європейськими фінансовими установами, такими як ЄБРР та ЄІБ.

Одним з ключових викликів для економічного співробітництва між Україною та ЄС є проблема логістики. Внаслідок блокування портів на Чорному морі Україна вимушено переорієнтувала експорт через альтернативні сухопутні маршрути, що призводить до зростання витрат і зниження конкурентоспроможності українських товарів на європейському ринку.

Важливим напрямом розвитку є інтеграція України в Європейську транспортну мережу TEN-T, що дасть змогу покращити залізничне сполучення, модернізувати прикордонну інфраструктуру та оптимізувати логістичні витрати. Додатково необхідно розширювати пропускну спроможність митних пунктів та спрощувати процедури перетину кордону.

Одним із перспективних напрямів економічної інтеграції є цифрова трансформація. Україна вже здійснила значний прогрес у цій сфері, зокрема через імплементацію європейських норм у сфері електронного урядування, кібербезпеки та захисту персональних даних (GDPR).

Подальша цифровізація економіки сприятиме розвитку малого та середнього бізнесу, залученню інвестицій у сферу технологій та посиленню співпраці з європейськими компаніями у сфері штучного інтелекту, хмарних технологій та фінансових технологій (fintech). Важливим завданням є поглиблення інтеграції України в Єдиний цифровий ринок ЄС, що дасть змогу українським компаніям отримати доступ до європейських технологічних платформ та інвестиційних програм.

Отже, забезпечення сталого розвитку економічних відносин між Україною та ЄС можливе лише за умови реалізації системних реформ та активної інтеграції в європейський економічний простір. Виконання цих завдань сприятиме не лише зростанню економіки України, але й її повноцінному входженню до ЄС як рівноправного учасника європейського ринку.

Список використаних джерел

1. Європейська комісія. Основні показники торгівлі ЄС-Україна, 2023. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>
2. Міністерство економіки України. Аналітичний звіт щодо виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, 2023. URL: <https://www.me.gov.ua>
3. Державна служба статистики України. Зовнішньоекономічна діяльність України у 2023 році. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
4. World Bank. Economic development of Ukraine: challenges and prospects, 2023. URL: <https://www.worldbank.org>
5. European Commission. Regulation of product standards within DCFTA, 2023. URL: <https://ec.europa.eu>
6. Міністерство інфраструктури України. Аналіз транспортних потоків експорту у 2023 році. URL: <https://mtu.gov.ua>
7. European Union. Plan for Ukraine's integration into TEN-T, 2023. URL: <https://ec.europa.eu>
8. Національний банк України. Звіт про прямі іноземні інвестиції в Україну, 2023. URL: <https://bank.gov.ua>
9. European Bank for Reconstruction and Development. Investment climate in Ukraine, 2023. URL: <https://www.ebrd.com>
10. Міністерство цифрової трансформації України. Дорожня карта цифрової інтеграції України з ЄС, 2023. URL: <https://thedigital.gov.ua>
11. European Commission. Digital Europe program: cooperation with Ukraine, 2023. URL: <https://ec.europa.eu>
12. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України. Аналітичний звіт щодо кібербезпеки України, 2023. URL: <https://cip.gov.ua>

References

1. European Commission. Key trade indicators EU-Ukraine, 2023. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat> [in Ukrainian].
2. Ministry of Economy of Ukraine. Analytical report on the implementation of the Association Agreement between Ukraine and the EU, 2023. URL: <https://www.me.gov.ua> [in Ukrainian].
3. State Statistics Service of Ukraine. Ukraine's foreign economic activity in 2023. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
4. World Bank. Economic development of Ukraine: challenges and prospects, 2023. URL: <https://www.worldbank.org>
5. European Commission. Regulation of product standards within DCFTA, 2023. URL: <https://ec.europa.eu>
6. Ministry of Infrastructure of Ukraine. Analysis of export transport flows in 2023. URL: <https://mtu.gov.ua> [in Ukrainian].
7. European Union. Plan for Ukraine's integration into TEN-T, 2023. URL: <https://ec.europa.eu>
8. National Bank of Ukraine. Report on foreign direct investments in Ukraine, 2023. URL: <https://bank.gov.ua> [in Ukrainian].
9. European Bank for Reconstruction and Development. Investment climate in Ukraine, 2023. URL: <https://www.ebrd.com>
10. Ministry of Digital Transformation of Ukraine. Roadmap for Ukraine's digital integration with the EU, 2023. URL: <https://thedigital.gov.ua> [in Ukrainian].
11. European Commission. Digital Europe program: cooperation with Ukraine, 2023. URL: <https://ec.europa.eu>
12. State Service of Special Communications and Information Protection of Ukraine. Analytical report on Ukraine's cybersecurity, 2023. URL: <https://cip.gov.ua> [in Ukrainian].

Mykola ZAIETS

PhD in Economics, Associate Professor of department, Odesa National Economic University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0495-7400>

e-mail: mikolazaets@gmail.com

Kostiantyn MELNIK

lecturer, Odesa National Economic University

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-6946-8846>

e-mail: kostya.melnik.00@gmail.com

ACTUAL ASPECTS OF IMPROVING THE EFFICIENCY OF INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS BETWEEN UKRAINE AND THE EUROPEAN UNION

Introduction. In the context of globalization and deepening European integration, Ukraine's economic relations with the European Union (EU) are a key factor in the country's sustainable development. The signing of the Association Agreement and the implementation of the Deep and Comprehensive Free Trade Area (DCFTA) have significantly enhanced trade and investment cooperation. However, challenges such as war-related economic instability, logistical barriers, regulatory adaptation to EU standards, and investment risks continue to hinder effective economic relations.

The purpose of this paper is to analyze the current aspects of increasing the efficiency of international economic relations between Ukraine and the EU, identify key barriers, and develop recommendations for their elimination. The research employs a systematic approach, comparative analysis, economic and statistical methods, SWOT analysis, and expert evaluations to provide a comprehensive assessment of the dynamics and trends in Ukraine-EU economic cooperation.

Results. The study reveals that the EU remains Ukraine's largest trading partner, accounting for over 40% of its total trade turnover. While trade liberalization has facilitated exports, structural imbalances persist, with raw materials still dominating exports. Logistical challenges stemming from the war, the need for product certification under EU standards, and technical barriers remain key issues. Investment cooperation with the EU is vital, yet political and economic uncertainty, along with insufficient legal safeguards, restricts foreign direct investment (FDI). The study highlights the importance of risk insurance mechanisms and regulatory improvements to enhance Ukraine's attractiveness to European investors. Furthermore, the paper explores the growing role of digital transformation in Ukraine's integration into the EU's Digital Single Market, emphasizing the potential of IT sector development and participation in programs such as Horizon Europe.

Conclusion. To enhance the effectiveness of Ukraine-EU economic relations, several strategic measures are recommended: further trade integration through the elimination of technical barriers, improvement of investment conditions via risk mitigation policies, strengthening of digital cooperation, and the development of transportation infrastructure to optimize logistics. Institutional reforms, particularly in regulatory alignment and anti-corruption efforts, are crucial for achieving long-term success. The study concludes that deepening economic cooperation with the EU will not only stimulate Ukraine's economic growth but also facilitate its full integration into the European economic space.

Keywords: international economic relations, Ukraine, European Union, integration, economic efficiency, investment, trade, digitalisation